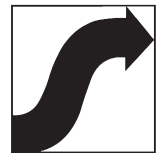

Urheilumuseo

Selkokielen opas museon näyttelyyn

SELKOESITE

Urheilumuseo

Urheilumuseo on erikoismuseo, jossa voi tutustua suomalaiseen urheiluun. Museon tehtävä on tutkia ja esitellä kilpaurheilua, sen historiaa ja myös suomalaisten liikuntaharrastuksia. Museossa on aina perusnäyttely. Perusnäyttely kertoo suomalaisen urheilun tärkeistä hetkistä ja urheilijoista, jotka ovat menestyneet urallaan erityisen hyvin. Perusnäyttelyn lisäksi museossa on vaihtuvia näyttelyitä, jotka kertovat tarkemmin jostakin tietystä aiheesta. Vaihtuvia näyttelyitä on vuoden aikana yleensä 3–4. Urheilumuseo on Helsingissä, Olympiastadionin rakennuksessa.

● Vanhat polkupyörät

Suomessa alettiin ajaa polkupyörillä vuonna 1869. Polkupyörä näytti silloin kovin erilaiselta kuin nyt. Polkupyörässä oli suuri etupyörä ja takapyörä, joka oli paljon pienempi. Tällaisesta polkupyörästä puhutaan nimellä korkeapyöräinen polkupyörä.

Pyörän ulkonäkö voi näyttää erikoiselta nykyään, mutta siihen on hyvä syy. Vanhoissa polkupyörissä ei ole ketjuja, jotka tekevät ajamisesta kevyempää. Pyörän polkimet ovat siis kiinni suoraan etupyörässä. Pyörällä ajaminen on raskasta ilman ketjuja. Ison etupyörän takia pyöräily on vähän kevyempää, vaikka pyörässä ei ole ketjuja.

Iso etupyörä aiheutti myös ongelmia. Ihmisten oli vaikeaa nousta istumaan pyörään. Lisäksi polkupyörällä ajaminen oli vaarallista. Pyöräilijä saattoi lentää maahan jopa pienen kiven tai kuopan takia. Koska pyörä oli uusi juttu Suomessa, se sai myös paljon lempinimiä. Lempinimiä olivat esimerkiksi rautaratsu, pirunhevonen ja pikajalka.

Urheilumuseossa on esillä yksi korkeapyöräinen polkupyörä. Lisäksi museossa voi nähdä tandempyörän, joka on myös 1800-luvun lopulta.

● Muinaissuksi

Urheilumuseon vanhin esine on muinaissuksi. Suksella on hiihdetty Suomessa noin 2400 vuotta sitten. Se on löydetty Keski-Suomesta, Viitasaarelta. Suksi on tehty puusta kirveen avulla.

Muinaissuksi löytyi sattumalta, kun nuoret pojat löysivät sen maan alta. Suksi oli ollut suossa sisällä. Puu säilyy hyvin suon sisällä, koska suo on kostea ja sen sisällä on vähän happea.

Ennen sukset olivat tärkeä kulkuväline talvella. Suksien avulla lumessa on helpompaa ja nopeampaa liikkua kuin kävellen. Sukset olivat tärkeä apu esimerkiksi ruoan hankkimisessa.

Vielä nykyäänkin hiihtäminen on suosittu harrastus.

● Luuluistimet

Näyttelyssä on esillä luuluistimet. Niillä ihmiset ovat liikkuneet talvella meren tai järven jäällä. Näyttelyn luuluistimet ovat 1700-luvulta. Samanlaisia luistimia on käytetty jo noin 1000 vuotta sitten ainakin Ruotsissa, ehkä myös Suomessa. Luistimien terä tehtiin ennen esimerkiksi hevosen luusta.

Ennen luistimilla ei potkittu vauhtia niin kuin nykyään.

Luistelu muistutti hiihtämistä, koska luistelija työnsi vauhtia kepillä. Lisäksi kepillä oli hyvä kokeilla, oliko jää tarpeeksi kestävä.

● Lumilauta vuodelta 1984

Lumilautailu on melko uusi urheilulaji. Urheilumuseossa on esillä lumilauta, joka on tehty Suomessa vuonna 1984. Sen on tehnyt **Juha Sulkakoski**, joka on entinen lumilautailija ja lumilautailun kehittäjä Suomessa.

Sulkakoski teki lumilaudan itselleen ja kavereilleen. Hän oli nähnyt kuvan lumilaudasta amerikkalaisesta lehdestä.

Lumilaudat näyttävät nykyään erilaisilta kuin silloin, kun niitä alettiin ensimmäisen kerran tehdä. Esimerkiksi lumilaudan perä on nykyään erilainen.

Lumilautailu on Suomessa suosittu harrastus. Suomalaiset ovat myös pärjänneet hyvin kansainvälisissä lumilautakilpailuissa.

● Hiihtoliiton lääkärinlaukku

Urheilumuseossa on esillä paljon esineitä, jotka kertovat suomalaisen urheilun huippuhetkistä. Urheiluun mahtuu myös huonoja hetkiä.

Tästä kertoo esimerkiksi Hiihtoliiton lääkärinlaukku. Se liittyy hiihdon maailmanmestaruuskilpailuihin, jotka järjestettiin Suomessa vuonna 2001. Moni suomalainen hiihtäjä jäi kiinni kisoissa dopingista eli siitä, että he käyttivät kiellettyjä aineita. Doping-aineet parantavat suorituksia, mutta niitä ei saa käyttää urheilussa.

Kisojen aikana löydettiin lääkärinlaukku, jossa sisällä oli dopingiin liittyviä esineitä, esimerkiksi ruiskuja. Lääkärinlaukun omisti Suomen hiihtoliitto. Lääkärinlaukku liittyy siis dopingin käyttöön myös Suomen hiihtoliiton valmentajia ja lääkäreitä.

Lääkärinlaukku on ihan tavallinen lääkärinlaukku. Tarinansa takia se muistuttaa meitä siitä, että kilpaurheiluun kuuluu joskus myös ikäviä asioita, kun urheilijat haluavat voittaa epärehellisillä keinoilla.

● Helsingin olympialaiset 1952

Suomi on järjestänyt yhden kerran olympiakisat.
Olympialaiset järjestettiin kesällä 1952, Helsingissä.

Oikeastaan Helsingin oli tarkoitus järjestää olympiakisat jo vuonna 1940.
Näitä kisoja ei kuitenkaan järjestetty toisen maailmansodan takia.
Helsinki oli valmistautunut kisoihin jo ennen sotaa.
Esimerkiksi Olympiastadion oli valmis.
Sodan jälkeen Helsinki sai järjestää vuoden 1952 olympiakisat.

Urheilumuseossa voi nähdä mainoksia olympialaisista.
Nähtävillä on vuoden 1952 juliste ja myös alkuperäinen, vuoden 1940 juliste.
Ne ovat melkein samanlaisia.
Vain päivämäärä ja Suomen kartta ovat muuttuneet vähän.
Julisteen on suunnitellut taiteilija **Ilmari Sysimetsä**.

Urheilumuseossa on esillä myös olympiasoihtu, jolla olympiatuli tuotiin urheilustadionille.
Kuuluisa juoksija **Paavo Nurmi** sytytti tulen Olympiastadionille.
Toinen kuuluisa juoksija **Hannes Kolehmainen** sytytti tulen Olympiastadionin torniin.

Olympiasoihtu on hopeaa, ja sen varsi on tehty puusta.
Sen on suunnitellut taiteilija **Aukusti Tuhka**.
Soihtu on erittäin harvinainen, koska niitä tehtiin yhteensä vain 23 kappaletta.

● Paavo Nurmi

Paavo Nurmi on yksi Suomen parhaista urheilijoista. 1920-luvulla Nurmi oli maailman paras kestävyysjuoksija eli hän kilpaili pitkillä juoksumatkoilla.

Nurmi voitti olympiakisoissa yhdeksän kultamitalia ja kolme hopeamitalia. Lisäksi hän teki yhteensä yli 20 maailmanennätystä eripituisilla juoksumatkoilla. Paavo Nurmi sai monta lempinimeä, esimerkiksi ”Lentävä suomalainen” ja ”Juoksijoiden kuningas”.

Myös maailmalla Paavo Nurmi on kuuluisa. Monet ihmiset muistavat hänet siitä, että hän oli ankara itselleen ja harjoitteli todella paljon.

Urheilumuseossa on esillä Paavo Nurmen juoksukenkä eli piikkari, joka on kullattu.

Paavo Nurmen kullattu piikkari on kuuluisa esine. Se oli ensimmäisen kerran esillä maailmannäyttelyssä Suomen osastolla vuosina 1939–1940. Maailmannäyttely pidettiin silloin New Yorkissa, Yhdysvalloissa.

Kullatun piikkarin vieressä on sekuntikello. Nurmi seurasi aina tarkkaan juoksuaan, kun hän harjoitteli tai kilpaili. Tämä sekuntikello oli Nurmella mukana Pariisissa vuonna 1924, kun Nurmi voitti viisi kultamitalia. Hän piti sitä juoksun aikana kädessään.

8 Matti Nykänen

Matti Nykänen on Suomen tunnetuin mäkihyppääjä. Hän on menestynyt paremmin kilpailuissa kuin kukaan toinen mäkihyppääjä maailmassa. Nykänen voitti yhteensä 43 mitalia, esimerkiksi neljä olympiakultaa.

Matti Nykäsen urheilu-uran paras hetki oli talviolympialaiset vuonna 1988. Hän voitti siellä kolme olympiakultaa eli kaiken, mitä mäkihyppääjä voi olympiakisoissa voittaa. Nykänen voitti kultamitalin normaalimäen ja suurmäen kilpailussa. Lisäksi hän oli mukana Suomen joukkueessa, joka voitti kultaa joukkuekisassa. Olympiakisat pidettiin Calgaryssa, Kanadassa. Urheilumuseossa voi nähdä mitaleja, joita Matti voitti urheilu-urallaan.

Matti Nykänen on kuuluisa urheilija, mutta hänestä on tullut myös julkisuuden henkilö urheilu-uran jälkeen.

1990-luvulla Nykänen oli ottanut velkaa ja velan panttina olivat hänen mitalinsa. Kun Nykänen ei voinut maksaa velkaansa pois, hän oli vaarassa menettää mitalit. Mitalit olivat menossa ehkä ulkomaille asti velan takia.

Urheilumuseo huolestui asiasta ja aloitti keräyksen, johon suomalaiset saivat antaa rahaa. Näillä rahoilla Urheilumuseo osti mitalit näyttelyään varten.

Myöhemmin kiisteltiin vielä siitä, kuka omistaa Nykäsen mitalit. Eräs liikemies väitti, että hän oli ostanut mitalit jo ennen Urheilumuseota. Lopulta oikeus päätti, että Urheilumuseo saa pitää mitalit, koska liikemies ei voinut todistaa ostoa.

Matti Nykäsen mitalit ovat kuuluisa kohde Urheilumuseossa.

● Pertti Karppisen vene

Urheilumuseossa on näkyvällä paikalla iso soutuvene. Kilpasoutaja **Pertti Karppinen** voitti kultamitalin tällä veneellä vuonna 1976 olympiakisoissa Montrealissa, Kanadassa. Pertti Karppinen voitti olympiakisoissa yhteensä kolme kultamitalia.

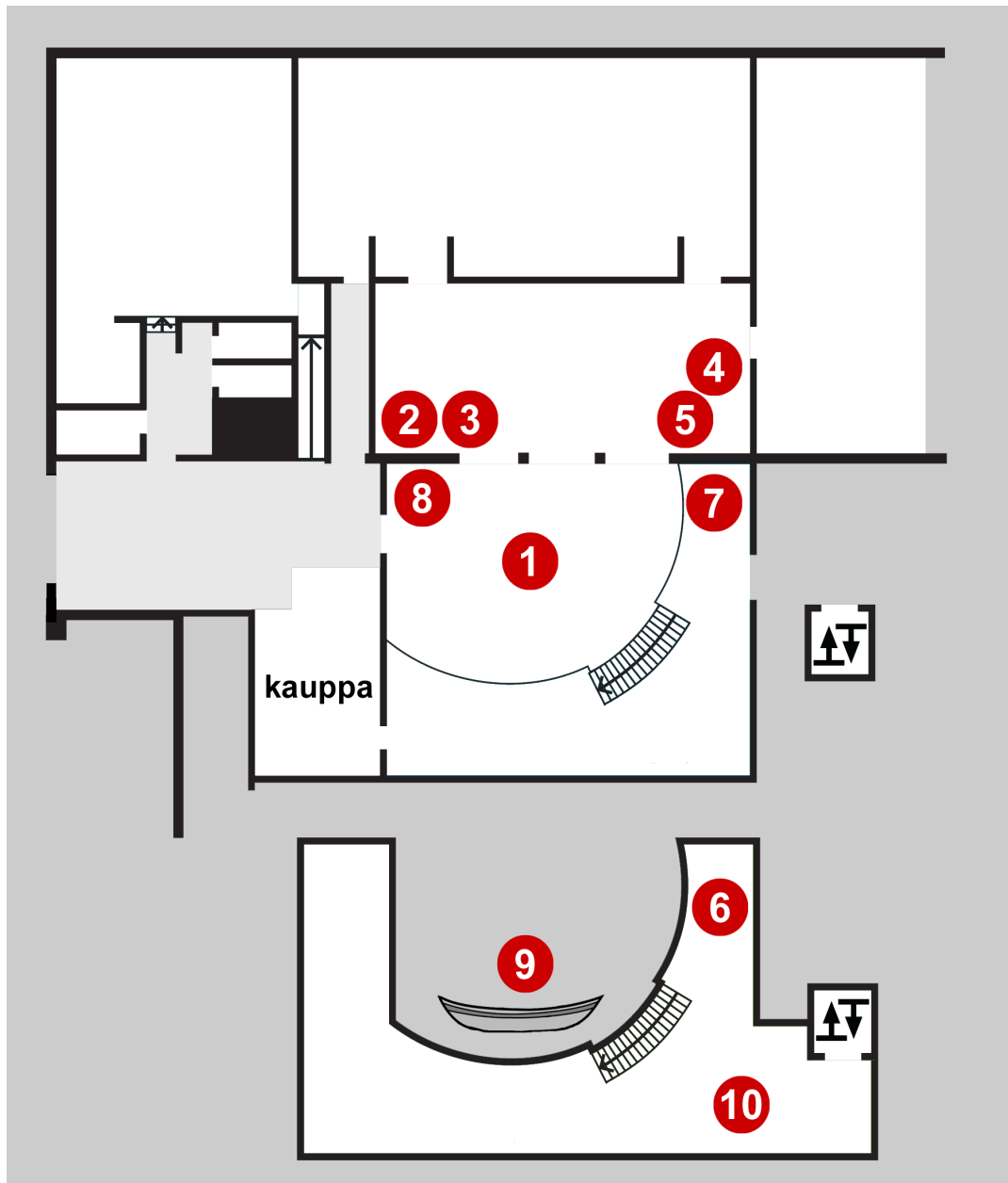

Soutuvene kulkee nopeasti, kun urheilija liikuttaa sitä airoilla. Kilpavene on erinäköinen kuin tavallinen soutuvene. Tämä vene on yli kahdeksan metriä pitkä, mutta se painaa vain noin 10 kiloa.

Urheilumuseossa on esillä paljon erilaisia esineitä ja asioita, jotka kertovat suomalaisen urheilun historiasta. Museossa voi esimerkiksi kuunnella urheiluselostuksia ja lisäksi voi katsoa videolta tärkeitä kilpailuja.

Perusnäyttelyn lisäksi museossa on näyttelyitä, joiden aiheet vaihtuvat.

Tässä esitteessä on kerrottu vain joistakin esineistä, joihin voi tutustua Urheilumuseossa. Urheilumuseolla on myös yleiskieliset internetsivut, joilla esitellään museon toimintaa ja museon näyttelyä. Internetsivujen osoite on **www.urheilumuseo.fi**

- 1** Vanhat polkupyörät
- 2** Muinaissuksi
- 3** Luuluistimet
- 4** Lumilauta
- 5** Hiihtoliiton lääkärinlaukku
- 6** Helsingin olympialaiset 1952
- 7** Paavo Nurmi
- 8** Matti Nykänen
- 9** Pertti Karppisen vene
- 10** Virtuaali-Viren

Tämä selkokieline opas on tuotettu
opetus- ja kulttuuriministeriön
rahoittamassa hankkeessa
*Kuvataulustot ja selkokielliset materiaalit
museovierailun tukena (2012-2013)*.
Hankkeessa tuotettiin lisäksi kuvataulu
museon näyttelystä.

Hankkeessa mukana:

Urheilumuseo

Suomen merimuseo

Lapin maakuntamuseo

Papunet-verkkopalveluyksikkö

Tikoteekki

Selkokeskus

Lisätietoa hankkeesta:

www.papunet.net/yksikko/projektit/saavutettavat-museomateriaalit.html

Selkokiellisen oppaan voi tulostaa osoitteista

www.papunet.net/materiaalia/kommunikointitaulut

www.papunet.net/selko/kirjat-ja-esitteet

www.urheilumuseo.fi/selkokiellijakommunikointitaulut.aspx

www.kulttuuriakaikille.info

Valokuvat: Urheilumuseo